

De Engel des Heren is ten volle God

(Een belangrijk probleem voor o.a. Jehovah's Getuigen)

George Zeller, <http://www.middletonbiblechurch.org/>

Alle Schriftaanhalingen komen uit de Statenvertaling
Vertaling en voetnoten door M.V.

Jehovah's getuigen ontkennen dat de Heer Jezus Christus God is en zij ontkennen dat Hij Jehovah¹ is. In plaats daarvan zeggen zij dat Hij louter een schepsel is, een verheven engel die God schiep. Zij leren foutief dat Hij het eerste schepsel was dat God schiep, en dat God door Hem alle andere dingen schiep.

Bijbelgelovige christenen erkennen dat de "Engel des Heren"² niemand anders is dan de pre-incarnatie van Christus Die op bepaalde tijden aan mensen verscheen tijdens de oudtestamentische periode. Zoals we zullen zien identificeert de Bijbel duidelijk de Engel des Heren als Jehovah en als God. Dit is voor Jehovah's getuigen een ernstig probleem, en ook voor anderen die de Drie-eenheid ontkennen.

Van de Engel des Heren wordt in het O.T. gezegd dat hij Jehovah is, maar ook dat hij een afzonderlijke Persoon is omdat hij Jehovah's boodschapper wordt genoemd (de term "engel" betekent boodschapper). Als hij Jehovah's boodschapper is dan moet hij onderscheiden van Jehovah zijn, maar toch identificeert de Bijbel Hem als Jehovah! Dit duidelijke dilemma is geen probleem voor hen die de drievoudige natuur begrijpen van God.

Analoog hiermee is Christus' titel als "het Woord" in Johannes 1:1-3. "Het Woord was met God" (Joh. 1:1-2) en dus onderscheiden van God, maar toch was het Woord God: "Het Woord was God" (niet "een god"³ zoals de Nieuwe Wereldvertaling foutief weergeeft). Als Gods Zoon is Hij onderscheiden van de Vader. Maar de Bijbel identificeert Gods Zoon als God⁴ (Hebr. 1:8; enz.). Zo is ook Jehovah's boodschapper onderscheiden van Jehovah en toch wordt Jehovah's boodschapper geïdentificeerd als Jehovah. Jehovah's getuigen praten zich daar goedkoop uit maar in feite is dat voor hen een probleem, en ook voor anderen die de Drie-eenheid loochenen.

---

¹ De Godsnaam wordt in het Oude Testament (!) weergegeven door het *tetragrammaton*. Het *tetragrammaton* - wetenschappelijke naam, uit het Griekse *tetra* = vier; zie afbeelding onderaan dit voorwoord - bestaat uit vier tekens. In het Nederlands komt de transcriptie overeen met JHWH. De vocale uitspraak ervan werd niet overgeleverd. Toch menen hedendaagse kenners dat het tetragram het best gereconstrueerd wordt als JAHWEH. Jesaja 42:8 wordt dan: "Ik ben JAHWEH, dat is Mijn Naam; en Mijn eer zal Ik geen anderen geven, noch Mijn lof aan de gesneden beelden".

Sinds de komst van de Messias, en voor wie Hem aannemen, geldt echter de naam JEZUS: Handelingen 4:10-12. JEZUS is nu de enige naam voor de behoudenis. JEZUS komt van *îêsous*, het Grieks voor *YAHOSHUA* dat *JAHWEH [is] redding* betekent. Hij kwam in de naam van zijn Vader (Johannes 5:43) en Hij is Dezelfde als JAHWEH: Joh. 12:37-42.

De term JEHOVAH is vooral bij Engelssprekende christenen in gebruik (zie b.v. Exodus 6:3 in de KJV) en is de aloude transcriptie van het tetragrammaton.

JHWH, JHVH, YHVH ... JAHWEH, JEHOVAH? De naam JeHoVaH zou een middeleeuwse klinkerinvulling zijn van het tetragram, maar in latere tijden is men gaan denken (om redenen die mij duister zijn) dat het tetragram beter als JaHWeH wordt weergegeven. Hoe dan ook, ik vind dat het in het O.T. beter is het Tetragram enigszins te vertalen (zoals: Jahweh, Jahveh, Yaveh, Jehovah, Jehova ...) dan weer te geven als HEERE, want de uitdrukking "Heere HEERE" is niet de verbondsnaam en is bijzonder gekunsteld.

יהוה : JHWH - te lezen van rechts naar links.

² In het Oude Testament letterlijk: "Engel van JHWH". De "Engel van JHWH" is een "theofanie": een zelf-manifestatie van God.

³ <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/Het-Woord.pdf>

⁴ <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/JezusIsGod1.pdf>

Laten we nu de overvloedige bewijzen zien die de Engel des Heren identificeren als God (of als Jehovah). De lezer wordt aangemoedigd om volgende passages grondig te lezen.

1. Genesis 16:7-13

“En de Engel des HEEREN vond haar aan een waterfontein in de woestijn, aan de fontein op den weg van Sur. 8 En hij zeide: Hagar, gij, dienstmaagd van Sarai! van waar komt gij, en waar zult gij heengaan? En zij zeide: Ik ben vluchtende van het aangezicht mijner vrouw Sarai! 9 Toen zeide de Engel des HEEREN tot haar: Keer weder tot uw vrouw, en verneder u onder haar handen. 10 Voorts zeide de Engel des HEEREN tot haar: Ik zal uw zaad grotelijks vermenigvuldigen, zodat het vanwege de menigte niet zal geteld worden. 11 Ook zeide des HEEREN Engel tot haar: Zie, gij zijt zwanger, en zult een zoon baren, en gij zult zijn naam Ismael noemen, omdat de HEERE uw verdrukking aangehoord heeft. 12 En hij zal een woudezel [van een] mens zijn; zijn hand zal tegen allen zijn, en de hand van allen tegen hem; en hij zal wonen voor het aangezicht van al zijn broederen. 13 En zij noemde den Naam des HEEREN, Die tot haar sprak: Gij, God des aanzien! want zij zeide: Heb ik ook hier gezien naar Dien, Die mij aanziet?”

De Engel des Heren beloofde iets te doen wat enkel God kan doen (zie vers 10). Hagar wist dat het Jehovah was die tot haar sprak (vers 13) en zij identificeerde de Engel des Heren als God (vers 13).

2. Genesis 21:17-20

“En God hoorde de stem van den jongen; en de Engel Gods riep Hagar toe uit den hemel, en zeide tot haar: Wat is u, Hagar? Vrees niet; want God heeft naar des jongens stem gehoord, ter plaatse, waar hij is. 18 Sta op, hef den jongen op, en houd hem vast met uwe hand; want Ik zal hem tot een groot volk stellen. 19 En God opende haar ogen, dat zij een waterput zag; en zij ging, en vulde de fles met water, en gaf den jongen te drinken. 20 En God was met den jongen; en hij werd groot, en hij woonde in de woestijn, en werd een boogschutter”.

De Engel van God beloofde iets te zien wat enkel God kan doen (zie vers 18). Deze engel wordt ook geïdentificeerd als God (vers 19).

3. Genesis 22:15-18

“Toen riep de Engel des HEEREN tot Abraham ten tweeden male van den hemel; 16 En zeide: Ik zweer bij Mijzelven, spreekt de HEERE; daarom dat gij deze zaak gedaan hebt, en uw zoon, uw enige, niet onthouden hebt; 17 Voorzeker zal Ik u grotelijks zegenen, en uw zaad zeer vermenigvuldigen, als de sterren des hemels, en als het zand, dat aan den oever der zee is; en uw zaad zal de poorten zijner vijanden erfelijk bezitten. 18 En in uw zaad zullen gezegend worden alle volken der aarde, naardien gij Mijn stem gehoorzaam geweest zijt”.

De Engel van Jehovah spreekt (verzen 15-16) maar toch maakt vers 16 duidelijk dat het Jehovah is die spreekt (“spreekt de HEERE”)! In de verzen 17-18 belooft de Engel van Jehovah iets te doen wat enkel God kan doen.

4. Genesis 31:11-13

“En de Engel Gods zeide tot mij in de droom: Jakob! En ik zeide: Zie, [hier] ben ik! 12 En Hij zeide: Hef toch uw ogen op, en zie! alle bokken, die de kudde beklimmen, zijn gesprenkeld, gespikkeld, en hagelvlakig; want Ik heb gezien alles, wat Laban u doet. 13 Ik ben die God van Beth-El, alwaar gij het opgerichte teken gezalfd hebt, waar gij Mij een gelofte beloofd hebt; nu, maak u op, vertrek uit dit land, en keer weder in het land uwer maagschap”.

De engel Gods (vers 11) identificeert Zichzelf als God: “Ik ben die God van Beth-El” (vers 13).

5. Exodus 3:2-7

“En de Engel des HEEREN verscheen hem in een vuurvlam uit het midden van een braambos; en hij zag, en ziet, het braambos brandde in het vuur, en het braambos werd niet verteerd. 3 En Mozes zeide: Ik zal mij nu daarheen wenden, en bezien dat grote gezicht, waarom het braambos niet verbrandt. 4 Toen de HEERE zag, dat hij zich daarheen wendde, om te bezien, zo riep God tot hem uit het midden van het braambos, en zeide: Mozes, Mozes! En hij zeide: Zie, [hier] ben ik! 5 En Hij zeide: Nader hier niet toe; trek uw schoenen uit van uw voeten; want de plaats, waarop gij staat, is heilig land. 6 Hij zeide voorts: Ik ben de God uws vaders, de God van Abraham, de God van Izak en de God van Jakob. En Mozes verborg zijn aangezicht, want hij vreesde God aan te zien. 7 En de HEERE zeide: Ik heb zeer wel gezien de verdrukking mijns volks, hetwelk in Egypte is, en heb hun geschrei gehoord, vanwege hun drijvers; want Ik heb hun smarten bekend”.

De Engel van Jehovah verscheen aan Mozes temidden van een brandend braambos en identificeerde Zichzelf als God (verzen 4 en 6) en als Jehovah (verzen 4 en 7).

6. Exodus 14:19-21

“En de Engel Gods, Die voor het heir van Israel ging, vertrok, en ging achter hen; de wolkkolom vertrok ook van hun aangezicht, en stond achter hen. 20 En zij kwamen tussen het leger der Egyptenaren, en tussen het leger van Israel; en de wolk was te gelijk duisternis en verlichtte den nacht; zodat de een tot den ander niet naderde den gansen nacht. 21 Toen Mozes zijn hand uitstreckte over de zee, zo deed de HEERE de zee weggaan, door een sterken oostenwind, dien gansen nacht, en maakte de zee droog, en de wateren werden gekliefd”.

De Engel van God doet wat enkel God kan doen (verzen 19-20) en wordt geïdentificeerd met de glorieuze manifestatie van God in de wolkkolom (verzen 19-20). In vers 21 wordt de engel geïdentificeerd als “de HEERE” (JHWH of Jehovah).

7. Exodus 23:20-23

“Ziet, Ik zende een Engel voor uw aangezicht, om u te behoeden op dezen weg, en om u te brengen tot de plaats, die Ik bereid heb. 21 Hoedt u voor Zijn aangezicht, en weest Zijner stem gehoorzaam, en verbittert Hem niet; want Hij zal ulieder overtredingen niet vergeven; want Mijn Naam is in het binnenste van Hem. 22 Maar zo gij Zijner stem naarstiglijk gehoorzaamt, en doet al wat Ik spreken zal, zo zal Ik uwer vijanden vijand, en uwer wederpartijders wederpartij zijn. 23 Want Mijn Engel zal voor uw aangezicht gaan, en Hij zal u inbrengen tot de Amorieten, en Hethieten, en Ferezieten, en Kanaanieten, Hevieten, en Jebusieten; en Ik zal hen verdelgen”.

Deze passage maakt duidelijk dat Jehovah's Engel veel meer is dan louter een engel: Jehovah's “Naam is in Hem” (vers 21) en Gods volk moet “Zijn stem gehoorzamen” (vers 21). Inderdaad, Hij bezit het gezag hun overtredingen te vergeven of niet te vergeven, en wie kan zonden vergeven dan God alleen? Merk op dat de engel onderscheiden wordt van God en gezonden door God. God zei in vers 1: “Ik zend een Engel voor uw aangezicht”. We worden herinnerd aan nieuwtestamentische parallellen waar de Zoon onderscheiden is van de Vader en gezonden wordt door de Vader (Joh. 3:17; enz.) maar toch gelijk aan de Vader (Joh. 5:18; Joh. 10:30).

8. Rechters 2:1-3

“En een Engel des HEEREN kwam opwaarts van Gilgal tot Bochim, en Hij zeide: Ik heb ulieden uit Egypte opgevoerd, en u gebracht in het land, dat Ik uw vaderen gezworen heb, en gezegd: Ik zal Mijn verbond met ulieden niet verbreken in eeuwigheid. 2 En ulieden aangaande, gij zult geen verbond maken met de inwoners dezes lands; hun altaren zult gij afbreken. Maar gij zijt Mijner stem niet gehoorzaam geweest; waarom hebt gij dit gedaan? 3 Daarom heb Ik ook gezegd: Ik zal hen voor uw aangezicht niet uitdrijven; maar zij zullen u aan de zijden zijn, en hun goden zullen u tot een strik zijn”.

De Engel van Jehovah zegt dingen die enkel God kan zeggen. God bracht hen in het land dat Hij aan de vaderen gezworen had te zullen geven (vers 1). Het is God die beloofde nooit Zijn verbond te zullen breken (vers 1).

9. Rechters 6:11-24

“Toen kwam een Engel des HEEREN, en zette Zich onder den eik, die te Ofra is, welke aan Joas, den Abiezriet, toekwam; en zijn zoon Gideon dorste tarwe bij de pers, om [die] te vluchten voor het aangezicht der Midianieten. 12 Toen verscheen hem de Engel des HEEREN, en zeide tot hem: De HEERE is met u, gij strijdbare held! 13 Maar Gideon zeide tot Hem: Och, mijn Heer! zo de HEERE met ons is, waarom is ons dan dit alles wedervaren? en waar zijn al Zijn wonderen, die onze vaders ons verteld hebben, zeggende: Heeft ons de HEERE niet uit Egypte opgevoerd? Doch nu heeft ons de HEERE verlaten, en heeft ons in der Midianieten hand gegeven. 14 Toen keerde zich de HEERE tot hem, en zeide: Ga heen in deze uw kracht, en gij zult Israel uit der Midianieten hand verlossen; heb Ik u niet gezonden? 15 En hij zeide tot Hem: Och, mijn Heer! waarmede zal ik Israel verlossen? Zie, mijn duizend is het armste in Manasse, en ik ben de kleinste in mijns vaders huis. 16 En de HEERE zeide tot hem: Omdat Ik met u zal zijn, zo zult gij de Midianieten slaan, als een enigen man. 17 En hij zeide tot Hem: Indien ik nu genade gevonden heb in Uw ogen, zo doe mij een teken, dat Gij het zijt, Die met mij spreekt. 18 Wijk toch niet van hier, totdat ik tot U kome, en mijn geschenk uitbreng, en U voorzette. En Hij zeide: Ik zal blijven, totdat gij wederkomt. 19 En Gideon ging in, en bereidde een geitenbokje, en ongezuurde [koeken] van een efa meels; het vlees legde hij in een korf, en het sop deed hij in een pot; en hij bracht het tot Hem uit, tot onder den eik, en zette het nader. 20 Doch de Engel Gods zeide tot hem: Neem het vlees en de ongezuurde [koeken], en leg ze op dien rotssteen, en giet het sop uit; en hij deed also. 21 En de Engel des HEEREN stak het uiterste van den staf uit, die in Zijn hand was, en roerde het vlees en de ongezuurde [koeken] aan; toen ging er vuur op uit de rots, en verteerde het vlees en de ongezuurde [koeken]. En de Engel des HEEREN bekwam uit zijn ogen. 22 Toen zag Gideon, dat het een Engel des HEEREN was; en Gideon zeide: Ach, Heere, HEERE! daarom, omdat ik een Engel des HEEREN gezien heb van aangezicht tot aangezicht. 23 Doch de HEERE zeide tot hem: Vrede zij u, vrees niet, gij zult niet sterven. 24 Toen bouwde

Gideon aldaar den HEERE een altaar, en noemde het: De HEERE is vrede! het is nog tot op dezen dag in Ofra der Abi-ezrieten”.

Merk op wie spreekt tot Gideon: in vers 12 spreekt de Engel van God; in de verzen 14 en 16 spreekt Jehovah; in vers 20 spreekt de Engel van God. Jehovah is dezelfde als de Engel van Jehovah.

10. Rechters 13:3-23

“En een Engel des HEEREN verscheen aan deze vrouw, en Hij zeide tot haar: Zie nu, gij zijt onvruchtbaar, en hebt niet gebaar; maar gij zult zwanger worden, en een zoon baren. 4 Zo wacht u toch nu, en drink geen wijn noch sterken drank, en eet niets onreins. 5 Want zie, gij zult zwanger worden, en een zoon baren, op wiens hoofd geen scheermes zal komen; want dat knechtje zal een Nazireer Gods zijn, van [moeders] buik af; en hij zal beginnen Israel te verlossen uit der Filistijnen hand. 6 Toen kwam deze vrouw in, en sprak tot haar man, zeggende: Er kwam een Man Gods tot mij, Wiens aangezicht was als het aangezicht van een Engel Gods, zeer vreselijk; en ik vraagde Hem niet, van waar Hij was, en Zijn naam gaf Hij mij niet te kennen. 7 Maar Hij zeide tot mij: Zie, gij zult zwanger worden, en een zoon baren; zo drink nu geen wijn noch sterken drank, en eet niets onreins; want dat knechtje zal een Nazireer Gods zijn, van [moeders] buik af tot op de dag zijns doods. 8 Toen aanbad Manoach den HEERE vuriglijk, en zeide: Och, HEERE! dat toch de Man Gods, Dien Gij gezonden hebt, weder tot ons kome, en ons lere, wat wij dat knechtje doen zullen, dat geboren zal worden. 9 En God verhoorde de stem van Manoach; en de Engel Gods kwam wederom tot de vrouw. Zij nu zat in het veld, doch haar man Manoach was niet bij haar. 10 Zo haastte de vrouw, en liep, en gaf het haar man te kennen; en zij zeide tot hem: Zie, die Man is mij verschenen, Welke op dien dag tot mij kwam. 11 Toen stond Manoach op, en ging zijn huisvrouw na; en hij kwam tot dien Man, en zeide tot Hem: Zijt gij die Man, Dewelke tot deze vrouw gesproken hebt? En Hij zeide: Ik ben het. 12 Toen zeide Manoach: Nu, dat Uw woorden komen; [maar] wat zal des knechtjes wijze en zijn werk zijn? 13 En de Engel des HEEREN zeide tot Manoach: Van alles, wat Ik tot de vrouw gezegd heb, zal zij zich wachten. 14 Zij zal niet eten van iets, dat van de wijnstok des wijns voortkomt; en wijn en sterke drank zal zij niet drinken, noch iets onreins eten; al wat Ik haar geboden heb, zal zij onderhouden. 15 Toen zeide Manoach tot den Engel des HEEREN: Laat ons U toch ophouden, en een geitenbokje voor Uw aangezicht bereiden. 16 Maar de Engel des HEEREN zeide tot Manoach: Indien gij Mij zult ophouden, Ik zal van uw brood niet eten; en indien gij een brandoffer zult doen, dat zult gij den HEERE offeren. Want Manoach wist niet, dat het een Engel des HEEREN was. 17 En Manoach zeide tot den Engel des HEEREN: Wat is Uw naam, opdat wij U vereren, wanneer Uw woord zal komen. 18 En de Engel des HEEREN zeide tot hem: Waarom vraagt gij dus naar Mijn naam? Die is toch Wonderlijk. 19 Toen nam Manoach een geitenbokje, en het spijsoffer, en offerde het op den rotssteen, den HEERE. En Hij handelde wonderlijk in [Zijn] doen; en Manoach en zijn huisvrouw zagen toe. 20 En het geschiedde, als de vlam van het altaar opvoer naar den hemel, zo voer de Engel des HEEREN op in de vlam des altaars. Als Manoach en zijn huisvrouw [dat] zagen, zo vielen zij op hun aangezichten ter aarde. 21 En de Engel des HEEREN verscheen niet meer aan Manoach, en aan zijn huisvrouw. Toen bekende Manoach, dat het een Engel des HEEREN was. 22 En Manoach zeide tot zijn huisvrouw: Wij zullen zekerlijk sterven, omdat wij God gezien hebben. 23 Maar zijn huisvrouw zeide tot hem: Zo de HEERE lust had ons te doden, Hij had het brandoffer en spijsoffer van onze hand niet aangenomen, noch ons dit alles getoond, noch ons om dezen tijd laten horen, [zulks] als dit is”.

Zie vooral de verzen 17-18. Manoah zei tot de Engel van Jehovah: “Wat is Uw naam?” (vers 17) en de Engel van Jehovah zei: “Waarom vraagt gij dus naar Mijn naam? Die is toch **Wonderlijk**?” Dit woord Wonderlijk is hetzelfde Hebreeuwse woord dat gevonden wordt in Jesaja 9:5⁵: “en men noemt Zijn naam **Wonderlijk**”. In Jesaja 9:5 wordt deze term gebruikt als naam van Christus die ook genaamd wordt “Sterke God” en “Vader der Eeuwigheid”. Het feit dat Jehovah’s Engel God was, was zeker geweten door Manoah. Nadat de Engel van Jehovah verdween, zei Manoah: “Wij zullen zeker sterven, omdat wij God gezien hebben” (vers 22).

Noot: er zijn twee andere passages waar de Engel des Heren duidelijk geïdentificeerd wordt als God: 1° **Psalm 34:8** (het is God die Zijn volk bevrijdt, zie Psalm 34:5, 7, 18, 20, en het is God die we moeten vrezen, zie Psalm 34:9, 11), en 2° **Jesaja 63:9** (een duidelijke verwijzing naar God).

Conclusie: De Engel van Jehovah is onderscheiden van Jehovah maar Hij wordt toch geïdentificeerd als Jehovah, net zoals de Heer Jezus Christus onderscheiden is van de Vader (als onderscheiden Persoon in de Drie-eenheid) maar toch geïdentificeerd wordt als God. Hij is zowel Zoon van God als God de Zoon.

verhoevenmarc@skynet.be - www.verhoevenmarc.be - www.verhoevenmarc.be/NieuwsteArtikelen.htm

⁵ In Engelse bijbels, en in de Nieuwe Wereldvertaling (= vertaling uit het Engels) is dit Jesaja 9:6.